

## POSTANOWIENIE

20 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Maciej Kowalski (sprawozdawca)

SSN Marcin Krajewski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 czerwca 2023 r. w Warszawie,  
skargi kasacyjnej W. S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie

z 23 lipca 2020 r., VIII Gz 77/20,

w sprawie z wniosku E. P.

przy udziale W. S.

- o ustalenie planu spłaty

- o umorzenie postępowania upadłościowego,

**1. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej oddalenia  
zażalenia na postanowienie oddalające wniosek o umorzenie  
postępowania upadłościowego;**

**2. w pozostałym zakresie uchyla zaskarżone postanowienie  
i sprawę w tej części przekazuje Sądowi Okręgowemu  
w Szczecinie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia  
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

## UZASADNIENIE

Postanowieniem z 10 grudnia 2019 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie oddalił wniosek wierzyciela W. S. o umorzenie postępowania upadłościowego oraz ustalił plan spłaty wierzycieli upadłej E. P., według którego przeznaczy ona na zaspokojenie wierzyciela W. S. w ramach wypłaty I raty kwotę

7 572,07 złotych, uiszczając wskazaną kwotę na jego rzecz w terminie 30 dni od daty uprawomocnienia się postanowienia w przedmiocie ustalenia planu spłaty; przeznaczy na zaspokojenie wierzyciela W. S. miesięcznie kwotę 300 złotych, uiszczając ją na rzecz wierzyciela W. S. w terminie do dnia dziesiątego każdego miesiąca, poczynwszy od miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpi wypłata pierwszej raty, przez okres kolejnych 35 miesięcy; postanowił, że po wykonaniu przez E. P. planu spłaty pozostałe niespłacone temu wierzycielowi w ramach planu spłaty zobowiązania oraz zobowiązania powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości, z wyłączeniem zobowiązań wymienionych szczegółowo w art. 491<sup>21</sup> ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (dalej: „p.u.”), zostaną umorzone.

Sąd Rejonowy ustalił, że E. P. była żoną A. P., który zmarł 22 lipca 1998 r. Postanowieniem z 19 listopada 1998 roku Sąd Rejonowy w Szczecinie stwierdził, że spadek po A. P. na podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza E. P. oraz jej córka A. K.– każda w 1/2 części. W sprawie z powództwa W. S. przeciwko E. P. i A. K. o zapłatę, wyrokiem z 27 marca 2003 r., Sąd Apelacyjny w Gdańsku zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku z 4 czerwca 2002 r. w ten sposób, że nakaz zapłaty wydany z 2 lutego 1999 r. przez Sąd Rejonowy w Gdańsku utrzymał w mocy w części dotyczącej kwoty 310 000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od 1 października 1996 roku do dnia zapłaty, z tym zastrzeżeniem, że pozwanym służy prawo powoływania się na ich ograniczoną odpowiedzialność za długi spadkowe do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku. Wyrokiem z 13 marca 2007 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie z powództwa W. S. przeciwko E. P. i A. K. stwierdził, że pozwane nie korzystają z dobrodziejstwa ograniczonej odpowiedzialności za długi spadkowe do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku po zmarłym A. P., po którym nabyły spadek na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie z 19 listopada 1998 r. Przeciwko upadłej i jej córce A. K. toczyło się postępowanie egzekucyjne, w którym zlikwidowano majątek dłużniczki (E. P.) i przekazano wierzycielowi kwotę 784 526,44 zł. Postanowieniem z 26 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie uwzględnił wniosek o upadłość konsumencką E. P..

Sąd Rejonowy uznał, że nie było podstaw do umorzenia postępowania w związku z wnioskiem wierzyciela z 13 kwietnia 2017 r. Upadła doprowadziła do powiększenia stopnia swojej niewypłacalności, a w postępowaniu o ogłoszenie upadłości nie wskazała wszystkich okoliczności mających znaczenie i mogących wpłynąć na ocenę jej sytuacji majątkowej. Stan niewypłacalności wynikł jednak z dziedziczenia długów po zmarłym mężu. Obecnie upadła nie posiada jakiegokolwiek majątku trwałego. W toku postępowania egzekucyjnego oraz w rezultacie wykonania planów podziału przez syndyka wierzycielowi przekazano ponad 800 000 zł. Upadła ma 70 lat, nie ma możliwości podjęcia dodatkowej pracy zarobkowej. Jest osobą schorowaną. Aktualnie otrzymywane przez nią dochody wystarczają wyłącznie na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że na podstawie art. 491<sup>10</sup> ust. 2 i 3 p.u. prowadzenie postępowania upadłościowego jest uzasadnione względami słuszności i humanitarnymi.

Jednocześnie Sąd ustalił plan spłat jedynego wierzyciela dłużniczki W. S. w ten sposób, że pierwsza rata wyniosła 7 572,07 zł natomiast wysokość comiesięcznych spłat zobowiązań ustalił na kwotę 300 zł, uwzględniając zarówno wysokość świadczenia emerytalnego, jak i konieczność ponoszenia przez upadłą kosztów bieżącego utrzymania i leczenia.

Postanowieniem z 23 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił zażalenie wierzyciela W. S. na postanowienie Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z 10 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy uznał, że zarzuty i argumentacja zaprezentowana w zażaleniu koncentrują się wyłącznie na kwestii związanej z – nieprawidłowym w ocenie wierzyciela – oddaleniem wniosku o umorzenie postępowania upadłościowego. W związku z tym poza jego rozważaniami pozostało rozstrzygnięcie w zakresie ustalenia planu spłat.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Rejonowy trafnie zastosował art. 491<sup>10</sup> ust. 2 p.u. W sprawie istnieją względy słuszności i względy humanitarne uzasadniające kontynuowanie postępowania upadłościowego. Nie ma podstaw do zarzucenia Sądowi Rejonowemu uchybień w ocenie stanu zdrowotnego upadłej.

Należy też przyjąć za Sądem Rejonowym, iż z uwagi na podeszły wiek i stan zdrowia nie można oczekiwać od niej, że podejmie dodatkową pracę zarobkową. W istocie upadła żyje na granicy egzystencji. Po potrąceniu z emerytury kwoty należnej masie upadłości otrzymuje 615 zł. W istocie nie ma możliwości, by wierzyciel odzyskał swą należność w pełnej wysokości.

Od postanowienia Sądu Okręgowego z 23 lipca 2020 r. skargę kasacyjną wywiódł wierzyciel W. S., zaskarżając go w całości.

Zarzucił mu naruszenie przepisów postępowania: art. 327<sup>1</sup> i 378 § 1 k.p.c. oraz przepisów prawa materialnego: art. 491<sup>15</sup> ust. 1 i 4 oraz art. 2 ust. 2 p.u.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz poprzedzającego go postanowienia Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z 10 grudnia 2019 r. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu Szczecin-Centrum w Szczecinie.

#### **Sąd Najwyższy zważył, co następuje:**

Stosownie do art. 223 p.u. od postanowień sądu drugiej instancji skarga kasacyjna nie przysługuje, chyba że ustawa przewiduje inaczej. Z powyższego przepisu jednoznacznie wynika, że w toku postępowania upadłościowego katalog postanowień sądu drugiej instancji, od których przysługuje skarga kasacyjna, ma charakter zamknięty. Ogólną zasadą jest zasada niedopuszczalności skargi kasacyjnej. Przepisy dopuszczające skargę kasacyjną są przepisami szczególnymi zawierającymi wyjątki od tej zasady, powinny być wykładane ściśle i nie podlegają wykładni rozszerzającej. W tym zakresie środki ochrony prawnej uczestników postępowania zostały zredukowane. Skarga kasacyjna przysługuje jedynie w wypadkach, kiedy przewidziano to w ustawie.

W zakresie istotnym dla rozpoznawanej sprawy skarga kasacyjna przysługuje od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie ustalenia planu spłaty wierzycieli albo w przedmiocie umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli lub w przedmiocie warunkowego umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli (art. 491<sup>17</sup> p.u.).

W zakresie dotyczącym postanowienia w przedmiocie odmowy umorzenia postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej skarga kasacyjna w przepisach prawa upadłościowego nie została przewidziana, stąd jako niedopuszczalna podlegała ona odrzuceniu na podstawie art. 398<sup>6</sup> § 3 k.p.c.

W pozostałym zakresie skarga kasacyjna okazała się uzasadniona.

Wymagania formalne stawiane przez ustawodawcę zażaleniu zostały oznaczone w art. 394 § 3 k.p.c. Wobec jego treści powinno ono czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego, tj. zawierać oznaczenia sądu, do którego jest skierowane, imiona i nazwiska stron lub nazwy strony, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, oznaczenie rodzaju pisma, podpisy stron, ich przedstawicieli ustawowych lub pełnomocników oraz wymienienie załączników (art. 126 § 1 k.p.c.) oraz zawierać wskazanie zaskarżonego postanowienia i wniosek o jego zmianę lub uchylenie, jak również zwięzłe uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów.

Zażalenie nie jest szczególnie sformalizowanym środkiem odwoławczym i wymagania do jego wniesienia nie są tak rygorystyczne, jak w przypadku apelacji. Przyjmuje się, że wobec szczególnej regulacji dotyczącej wymagań formalnych dla zażalenia, nie stosuje się odesłania do apelacji zawartego w art. 397 § 3 k.p.c. W zażaleniu nie jest zatem konieczne precyzowanie odrębnych zarzutów. Wystarczające jest ogólne uzasadnienie zażalenia, wskazujące uchybienia sądu, który wydał zaskarżone postanowienie. W zażaleniu skarżący zobowiązany jest jednak do sprecyzowania, jakie w jego ocenie uchybienia popełnił sąd w toku postępowania i przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia (zob. postanowienia SN: z 27 sierpnia 1997 r., III CZ 108/98; z 16 kwietnia 2008 r., I CZ 32/08; z 24 lutego 2023 r., III CZ 450/22, OSNC 2023, nr 9, poz. 92). Użyte w art. 397 § 3 k.p.c. w odniesieniu do uzasadnienia zażalenia słowo "zwięzłe", niewystępujące przy określeniu wymogów apelacji (art. 368 k.p.c.), oznacza, że uzasadnieniu zażalenia można stawiać mniejsze wymagania niż uzasadnieniu apelacji. Jego treść nie jest

bowiem determinowana ustawą (zob. postanowienie SN z 3 czerwca 1998 r., I CKN 851/97).

Stosownie do art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c., sąd drugiej instancji rozpoznaje zażalenie w granicach zaskarżenia, a zatem z uwzględnieniem stanowiska wyrażonego w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55, (zasada prawna), niezależnie od tego, czy zażalenie wniosła strona działająca samodzielnie, czy fachowo reprezentowana. W uchwale tej wskazano, że sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Sąd drugiej instancji rozpoznając zażalenie ma zatem pełną swobodę jurysdykcyjną. W konsekwencji może, a jeżeli je dostrzeże – powinien, naprawić wszystkie naruszenia prawa materialnego, niezależnie od tego, czy zostały w nim wyknięte, pod warunkiem, że mieszczą się w granicach zaskarżenia. Podobnie jak w przypadku apelacji, granice zażalenia to nie tylko treść zarzutów i wniosków oraz granice zaskarżenia, lecz granice kognicji tego sądu. W granicach tych mieści się zatem także rozpoznanie wszystkich prawnomaterialnych aspektów sprawy, niezależnie od przedstawionych zarzutów.

Użyte w art. 378 § 1 k.p.c. sformułowanie, że sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę „w granicach apelacji”, również w przypadku rozpoznawania zażalenia oznacza, że rozpoznając je sąd dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadząc lub ponawiając dowody albo poprzestając na materiale zebranym w pierwszej instancji (art. 381 i 382 k.p.c.) i ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od podniesionych zarzutów.

W tym stanie rzeczy ścisłe wiązanie granic zażalenia z jego wnioskami i zarzutami nie może być uznane za trafne. Pomijając nawet, że w złożonym zażaleniu na postanowienie Sadu Rejonowego skarżący wskazywał, że sytuacja materialna upadłej przedstawia się lepiej, aniżeli wynikałoby to z ustaleń sądu pierwszej instancji a zaskarżone przezeń w całości postanowienie wiąże się z jego pokrzywdzeniem, rzeczą Sądu drugiej instancji było dokonanie oceny

prawidłowości zastosowania przez sąd pierwszej instancji art. 491<sup>15</sup> ust 4 p.u. Tymczasem Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia wskazał wprost, że „poza jego rozważaniami pozostało rozstrzygnięcie w zakresie ustalenia planu spłat”. Powyższe nie pozwala odeprzeć podniesionego w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia – znajdującego w sprawie odpowiednie zastosowanie – art. 378 § 1 k.p.c.

Zgodnie z ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, od 7 listopada 2019 r. treść uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji jest w wyczerpujący sposób uregulowana w art. 387 § 2<sup>1</sup> k.p.c. Stosownie do art. 9 ust. 2 powyższej ustawy przepis ten ma zastosowanie do uzasadniania orzeczeń wydanych od 7 listopada 2019 r., także w razie wszczęcia postępowania przed tym dniem. Sąd drugiej instancji może zatem na płaszczyźnie konstrukcji uzasadnienia orzeczenia dopuścić się jedynie naruszenia art. 387 § 2<sup>1</sup> k.p.c. (zob. np. wyrok SN z 13 września 2022 r., II CSKP 709/22), co uszło uwadze skarżącego. Artykuł 387 § 2<sup>1</sup> k.p.c. jest bowiem przepisem szczególnym w stosunku art. 327<sup>1</sup> k.p.c. W konsekwencji podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 327<sup>1</sup> k.p.c. należało uznać za nieuzasadniony.

W sytuacji gdy Sąd drugiej instancji nie rozpoznał w granicach zaskarżenia wniesionego przez wierzyciela zażalenia na postanowienie Sądu pierwszej instancji z 10 grudnia 2019 r., przedwczesnym byłoby odnoszenie się do podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia (art. 398<sup>15</sup> § 1 oraz art. 108 § 2 k.p.c.).

[SOP]

(R.G.)

